

Małżeństwa, zaręczyny i algorytmy stabilnego dopasowania, czyli nowy wspaniały świat, w którym nikt nikogo nie zdradza

* Wydział Matematyki, Informatyki i Mechaniki, Uniwersytet Warszawski

Piotr SKOWRON*

W 1962 roku dwóch amerykańskich matematyków, David Gale i Lloyd Shapley, zadało sobie pytanie, czy możliwe jest dobranie mężczyzn i kobiet w pary tak, aby nawet najbardziej zatwardziali przeciwnicy monogamii nie byli w stanie nawiązać romansu [1]? W tym celu, rzecz jasna, odwołali się do teorii algorytmów i zaproponowali następujący model. Niech $M = \{m_1, m_2, \dots, m_n\}$ i $K = \{k_1, k_2, \dots, k_\ell\}$ oznaczają, odpowiednio, zbiory n mężczyzn i ℓ kobiet. Każdy mężczyzna ma ustalone preferencje względem kobiet; niech $\succ_m$ oznacza ranking preferencji mężczyzny m , będący porządkiem liniowym na zbiorze K . Podobnie, niech $\succ_k$ oznacza ranking preferencji kobiety k . W swoim artykule Gale i Shapley przyjęli konserwatywny punkt widzenia i nie wchodzili w kwestie związane z bi- czy też homoseksualizmem.[†]

[†]Warto jednak dodać, że niektóre z kolejnych prac dotyczących problematyki stabilnego dopasowania prezentowały bardziej progresywne spojrzenie na kwestię małżeństwa [2]. Przykładowo, często rozważany jest model, w którym ranking preferencji danego człowieka może być wyrażony jako porządek względem innych ludzi, niezależnie od płci. Model ten jest bardziej ogólny i algorytmy dla tego przypadku znajdują zastosowanie w szerszym zakresie sytuacji, na przykład przy doborze współlokatorów w akademikach (*the stable roommate problem*). Późniejsze modele zakładały również, że rankingi preferencji mogą być reprezentowane jako słabe porządki lub że ludzie mogą kierować się kilkoma niezależnymi kryteriami przy doborze partnerów. W tym artykule nie rozważamy bardziej złożonych modeli, jednak warto wiedzieć, że dziedzina badań zapoczątkowana przez Gale'a i Shapleya jest szeroka i dotyczy wielu wariantów bazowego problemu.

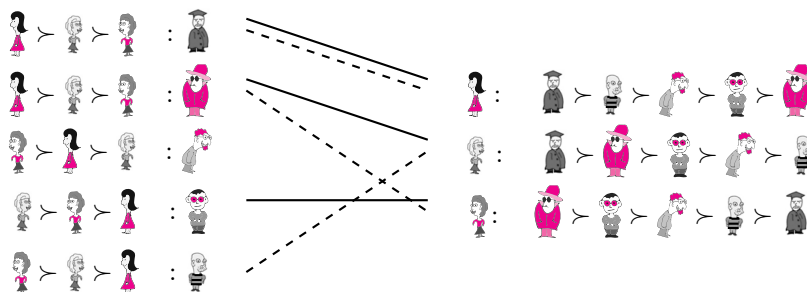
Dopasowaniem nazwiemy zbiór par, z których każda złożona jest z mężczyzny i kobiety, takich, że każdy człowiek jest sparowany z co najwyżej jedną osobą. Formalnie, zbiór $\Phi \subseteq \{\{m, k\} : m \in M, k \in K\}$ jest dopasowaniem, jeżeli dla dowolnych dwóch par $p_1, p_2 \in \Phi$ ($p_1 \neq p_2$) zachodzi $p_1 \cap p_2 = \emptyset$. Dla każdej osoby o przez $\Phi(o)$ oznaczamy partnera o w dopasowaniu Φ . Jeżeli w ramach Φ osoba o nie jest z nikim sparowana, to stosujemy notację $\Phi(o) = \perp$. Zakładamy również, że każda osoba woli być sparowana, niż pozostać bez pary (jako ciekawe ćwiczenie Czytelnik może spróbować wykazać, że założenie możemy poczynić bez straty ogólności), czyli dla dowolnych $m \in M$ i $k \in K$ mamy $k \succ_m \perp$ i $m \succ_k \perp$. Jesteśmy gotowi do zdefiniowania kluczowego pojęcia rozważanego w tym artykule.

Definicja 1. *Dopasowanie Φ jest stabilne, jeżeli nie istnieją mężczyzna $m \in M$ i kobieta $k \in K$, którzy spełniają następujący warunek:*

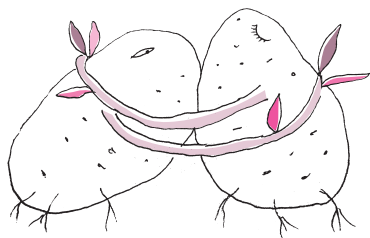
$$k \succ_m \Phi(m) \text{ oraz } m \succ_k \Phi(k).$$

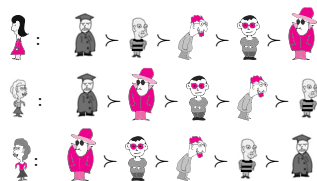
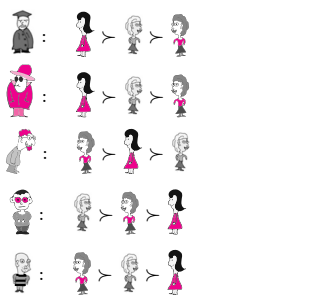
Innymi słowy, dopasowanie jest stabilne, jeżeli nie istnieją tacy mężczyzna i kobieta, którzy woleliby siebie nawzajem niż swoich dotychczasowych partnerów. Zilustrujmy definicję 1 na poniższym przykładzie:

Przykład 1. *Rozważmy instancję przedstawioną na poniższym rysunku.*

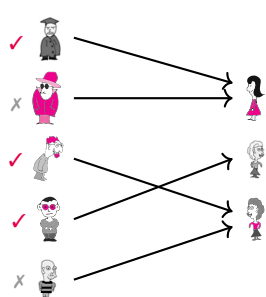

Na rysunku obok każdej osoby umieściliśmy jej listę preferencji. Przykładowo, preferencje mężczyzny m_1 to $m_1 \succ m_2 \succ m_3$, dlatego najchętniej zacząłby chodzić z w_1 (jest przecież inteligentna, wrażliwa, czuła i ma świetne poczucie humoru!), w drugiej kolejności z w_2 (no tak, przecież m_1 uwielbia blondynki!), w ostateczności zgadzając się na chodzenie z w_3 (ale tylko dlatego, że w_3 pochodzi z bogatej rodziny, więc zapewne to ona będzie płacić za bilety do kina). Na rysunku zaznaczyliśmy również dwa dopasowania. Dopasowanie $\Phi_1 = \{\{m_1, w_1\}, \{m_2, w_2\}, \{m_3, w_3\}, \{m_4, w_4\}, \{m_5, w_5\}\}$, oznaczone przerywaną linią, nie jest stabilne. Spójrzmy na parę w_1 i m_2 : w_1 woli m_2 od m_1 – swojej partnerki w Φ_1 ; podobnie m_2 woli w_1 od swojego partnera w_2 . Ta para świadczy zatem o tym, że dopasowanie Φ_1 nie jest stabilne. Taką parę nazwiemy blokującą. Pozostałe pary blokujące dla Φ_1 to w_2 i m_3 oraz w_3 i m_4 . Dopasowanie $\Phi_2 = \{\{m_1, w_2\}, \{m_2, w_1\}, \{m_3, w_4\}, \{m_4, w_3\}, \{m_5, w_5\}\}$, oznaczone ciągłą linią, jest stabilne – nie istnieje para, która blokowałaby Φ_2 .

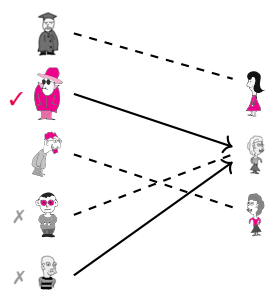

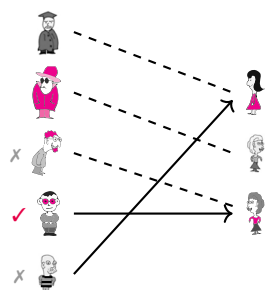
Preferencje

Krok 1

Krok 2

Krok 3

Pojęcie stabilnego dopasowania jest ważne i powszechnie wykorzystywane w praktyce. Algorytmy do znajdowania stabilnego dopasowania są między innymi używane w Stanach Zjednoczonych do przydziału rezydentów lekarskich do szpitali (wtedy rolę mężczyzn przyjmują rezydenci lekarscy, a rolę kobiet wakaty w szpitalach) lub do przydziału uczniów do szkół. Podobne algorytmy są również wykorzystywane przy transplantacji nerek, aby dopasować chorych potrzebujących nerki z potencjalnymi dawcami – zdarza się, że dana osoba x nie jest w stanie przekazać swojej nerki bliskiej osobie y ze względu na niezgodność grupy krwi, jednak x może przekazać nerkę innemu pacjentowi z w zamian za to, że osoba bliska z zgodzi się przekazać nerkę dla y ; w ten sposób możemy tworzyć dopasowania, które zwiększają liczbę możliwych transplantacji. Teoria stabilnych dopasowań jest obecnie ugruntowana, a jeden z jej twórców, wspomniany wcześniej Lloyd Shapley, za stworzenie fundamentów tej teorii otrzymał w 2012 roku Nagrodę Banku Szwecji im. Alfreda Nobla w dziedzinie ekonomii.

Rozumiemy już istotę i wagę pojęcia stabilnego dopasowania. Czas zadać kluczowe pytanie. Czy stabilne dopasowanie zawsze istnieje, niezależnie od preferencji mężczyzn i kobiet? Jeżeli tak, to czy potrafimy je efektywnie obliczyć? Otóż na oba te pytania możemy odpowiedzieć **TAK!** (Tak, autor również jest podekscytowany tym faktem!). Oto i algorytm znajdowania stabilnego dopasowania zaproponowany przez Gale'a i Shapleya. Początkowo zakładamy, że nikt nie jest zaręczony, i w pętli wykonujemy następujące kroki:

1. Każdy niezaręczony mężczyzna oświadcza się swojej ulubionej kobiecie spośród tych, które do tej pory nie odrzuciły jego oświadczeń.
2. Każda kobieta k , której oświadcza się jeden bądź kilku mężczyzn, wybiera swojego ulubionego spośród oświadczających się – nazwijmy go x – a oświadczeni pozostali definitywnie odrzuca. Jeżeli k nie jest zaręczona, to przyjmuje oświadczeni x , i od tej pory k i x są zaręczeni. Jeżeli k jest już zaręczona z mężczyzną y , to porównuje ona x i y . Jeżeli $x \succ_k y$, to k zrywa swoje zaręczyny z y (oznacza to również, że k definitywnie odrzuca jego oświadczeni) oraz zaręcza się z x . W przeciwnym przypadku, czyli gdy $y \succ_k x$, kobieta k odrzuca oświadczeni x .

Algorytm się zatrzymuje, gdy każdy mężczyzna jest zaręczony bądź jego oświadczeni zostały odrzucone przez każdą kobietę, a następnie zwraca dopasowanie odpowiadające aktualnym zaręczynom. Zwróćmy uwagę, że algorytm na pewno kiedyś się zatrzyma, gdyż mężczyźni nie mogą dwukrotnie oświadczyć się tej samej kobiecie.

Zilustrujmy działanie algorytmu dla instancji z przykładu 1. Pierwsze trzy kroki algorytmu są również przedstawione na rysunkach obok: strzałka oznacza oświadczeni, przerywana linia to zaręczyny, które istnieją tuż przed danym krokiem algorytmu, zaś symbole X i $\checkmark$ oznaczają odpowiednio odrzucenie/zerwanie oraz przyjęcie oświadczeni. Początkowo M_1 i M_2 oświadcza się K_1 , ponieważ jest to ich ulubiona kobieta. M_3 i M_4 oświadcza się K_2 , zaś M_5 oświadcza się K_3 . Następnie K_1 odrzuca oświadczeni M_2 i zaręcza się z M_1 . Podobnie K_2 odrzuca M_4 i zaręcza się z M_3 ; ponadto K_2 zaręcza się z M_5 . W drugim obrocie pętli algorytmu M_2 i M_4 oświadcza się K_1 . K_1 odrzuca M_4 i porównuje M_2 ze swoim dotychczasowym partnerem, czyli z M_1 . Okazuje się, że K_1 woli M_2 od M_1 , zatem zrywa zaręczyny z M_1 i zaręcza się z M_2 . W trzecim obrocie pętli M_4 oświadcza się K_2 , a M_5 oświadcza się K_1 . K_2 odrzuca oświadczeni M_5 (a co za tym idzie, M_5 został odrzucony przez każdą kobietę), zaś K_1 zrywa swoje zaręczyny z M_2 i zaręcza się z M_4 . W czwartym obrocie pętli M_2 oświadcza się K_1 , która go odrzuca, zaś w piątej i ostatniej iteracji M_2 oświadcza się K_2 i przez nią również zostaje odrzucony. W tym momencie M_1 jest zaręczony z K_1 , M_2 jest zaręczony z K_2 , zaś M_3 z K_2 . Dopasowanie odpowiadające tym zaręczynom (czyli Φ_2) zostaje zwrócone przez algorytm Gale'a-Shapleya.

Twierdzenie 1. *Algorytm Gale’a–Shapleya zwraca stabilne dopasowanie.*

Dowód. Załóżmy nie wprost, że dopasowanie Φ zwrócone przez algorytm Gale’a–Shapleya nie jest stabilne. Niech $\{m, k\}$ będzie parą blokującą Φ . Mamy zatem $m \succ_k \Phi(k)$ oraz $k \succ_m \Phi(m)$. Ponieważ m woli k od swojej partnerki $\Phi(m)$, m musiał oświadczyć się k i zostać przez nią odrzuconym (mężczyzna zawsze oświadcza się ulubionej kobiecie, która go do tej pory nie odrzuciła). Skoro k odrzuciła m , to znaczy, że w chwili, gdy rozważała jego oświadczenia, otrzymała propozycję bądź była zaręczona z mężczyzną, którego wolała niż m . To oznacza, że w pewnym momencie k była zaręczona z kimś, kogo wolała od m . Zauważmy, że w trakcie działania algorytmu Gale’a–Shapleya każda zaręczona kobieta zrywa zaręczyny tylko wtedy, gdy może się zaręczyć z kimś, kogo woli od obecnego partnera. Z tego wynika, że na koniec działania algorytmu k musiała być również zaręczona z kimś, kogo woli od m . Jest to sprzeczne z $m \succ_k \Phi(k)$, zatem $\{m, k\}$ nie może być parą blokującą, co kończy dowód. $\square$

Zauważmy, że gdybyśmy wykonali algorytm Gale’a–Shapleya z zamienionymi rolami i gdyby to kobiety oświadczały się mężczyznom, wynik działania algorytmu mógłby być inny, jednak zwrócone dopasowanie również byłoby stabilne. Co ciekawe, można pokazać, że oryginalna wersja algorytmu stawia mężczyzn w uprzywilejowanej sytuacji. Można nawet wykazać, że dopasowanie zwrócone przez algorytm Gale’a–Shapleya jest dla mężczyzn optymalne!

Twierdzenie 2. *Nie istnieje stabilne dopasowanie, w którym którykolwiek mężczyzna mógłby uzyskać lepszą partnerkę niż ta, którą przydzielił mu algorytm Gale’a–Shapleya.*

Dowód. Niech Φ oznacza dopasowanie zwrócone przez algorytm Gale’a–Shapleya. Załóżmy nie wprost, że istnieje stabilne dopasowanie Ψ , w którym dla pewnego mężczyzny m_1 zachodzi $\Psi(m_1) \succ_{m_1} \Phi(m_1)$. Oznaczmy $k_1 = \Phi(m_1)$ i $k_2 = \Psi(m_1)$. W algorytmie Gale’a–Shapleya m_1 oświadczył się k_2 przed k_1 , zatem k_2 musiała odrzucić m_1 na rzecz innego mężczyzny m_2 . Oznacza to, że m_1 oświadczył się k_1 po tym, jak m_2 oświadczył się k_2 . Co więcej, $m_2 \succ_{k_2} m_1$. Ponieważ Ψ jest stabilnym dopasowaniem, musi zachodzić $\Psi(m_2) \succ_{m_2} k_2$. Oznaczmy $k_3 = \Psi(m_2)$. Wiemy, że m_2 musiał się oświadczyć k_3 przed k_2 , zatem k_3 odrzuciła m_2 na rzecz m_3 . Analogicznie, m_2 oświadczył się k_2 po tym, jak m_3 oświadczył się k_3 . Możemy kontynuować to rozumowanie, znajdując kolejne takie pary m_i, k_i , że k_i jest partnerką m_{i-1} w Ψ (zakładając $i > 1$). Ponieważ mamy skończoną liczbę mężczyzn, w pewnym momencie musi nastąpić sytuacja, że znajdziemy cykl, czyli taką parę m_p i k_p , że k_p będzie partnerem pewnego wcześniej zdefiniowanego m_j (dla $j < p$).

Otrzymujemy zatem sekwencje $m_j, m_{j+1}, \dots, m_p$ oraz $k_j, k_{j+1}, \dots, k_p$ takie, że m_j oświadczył się k_j po tym, jak m_{j+1} oświadczył się k_{j+1} , $\dots$, m_p oświadczył się k_p po tym, jak m_j oświadczył się k_j . Pokazuje to sprzeczność i kończy dowód. $\square$

Literatura

- [1] D. Gale and L. S. Shapley. „College admissions and the stability of marriage”. *The American Mathematical Monthly*, 120(5):386–391, 1962.
- [2] K. Iwama and S. Miyazaki. „A survey of the stable marriage problem and its variants”. In *International Conference on Informatics Education and Research for Knowledge-Circulating Society*, pages 131–136, 2008.

Zegar biologiczny tyka

W trakcie naszego życia przynajmniej kilkukrotnie spotykamy się z określeniem *zegar biologiczny*, lecz co ono dokładnie oznacza? Jak nasze ciało zdaje sobie sprawę z upływającego czasu? Czy zostawia on jakieś zmiany w naszych tkankach i organach? Jeśli tak, to czy jesteśmy w stanie je zmierzyć i na ile precyzyjnie możemy określić, ile czasu upłynęło?

Choć te pytania mogą brzmieć nieco frywolnie, są w istocie bardzo ważne w procesie identyfikacji anonimowych ciał. W całym zestawie informacji potrzebnych do zidentyfikowania ciała oszacowanie wieku jest zdecydowanie najbardziej istotne. Zadanie to jest na tyle ważne, że na przestrzeni lat opracowano wiele metod estymacji wieku – np. pomiar zasklepienia czaszki, obserwacja zmian w kościach miednicy czy nawet morfologia materiału pobranego z żeber. Niektóre z tych metod mogą mieć bardzo wysoką dokładność, jednak wymagają kosztownego sprzętu i często mogą być wykorzystywane tylko w przypadku szkieletów, a nie

niedawno odnalezionych ciał. Najbardziej zaawansowane i obiektywne metody szacowania wieku we współczesnej nauce bazują na analizie DNA. Na podstawie próbek krwi możliwe jest określenie przybliżonego wieku z wysoką dokładnością.

Szukając innego rozwiązania, japońscy naukowcy z Kioto, prowadzeni przez Hiroshiego Ikegawę, rozważali możliwość wykorzystania spektroskopii Ramana do analizy ludzkiej skóry, dzięki czemu opracowano by nowe, wiarygodne i łatwo dostępne narzędzie do szacowania wieku. Ich pomysł polegał na analizie widm promieniowania lipidów i białek znajdujących się w skórze, które można pobrać podczas autopsji.

Analiza widma promieniowania uzyskana w spektroskopii ramanowskiej jest powszechnie używana w chemii, ponieważ dostarcza „odcisk palca” cząsteczek, na podstawie którego można je później zidentyfikować. Japońscy naukowcy wierzyli, że emisja

Joanna M. OLAS

Doktorantka, Instytut Fizyki PAN